

PROVÁZANOST ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Marie Polešáková

Téměř po roce a půl (č. 5/2006) se časopis Urbanismus a územní rozvoj opět zaměřuje na téma vodní hospodářství, a to samozřejmě ve vztahu k územnímu plánování. Důležitá propojenost u obou těchto plánovacích činností má přímou vazbu a vliv na využití území. V této souvislosti je potřebné upozornit na dvě právní normy z resortu vodního hospodářství, které s využitím území souvisejí a rovněž budou mít průměty do územně plánovací dokumentace. První právní normou je nařízení vlády č. 262/2007 Sb., o vyhlášení závazné části Plánu hlavních povodí České republiky. Tímto nařízením vlády, ale zejména již přijetím uvedeného strategického dokumentu usnesením vlády č. 562 ze dne 23. května 2007, byla splněna povinnost naší republiky, která vyplývá z Rámcové směrnice o vodní politice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady z 23. října 2000. Druhým dokumentem je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES ze dne 23. října 2007, o vyhodnocování a zvládnutí povodňových rizik. Tato právní norma vstoupila v platnost pro všechny členské státy EU koncem roku 2007 a navazuje na výše uvedenou směrnici o vodní politice, kterou doplňuje v oblasti ochrany před povodněmi.

Plán hlavních povodí

V následujícím textu jsou přiblíženy některé části přílohy výše uvedeného nařízení vlády č. 262/2007 Sb., o vyhlášení závazné části Plánu hlavních povodí ČR. Již v úvodní části je uvedena vazba na zadržování vody v území a rovněž i ochrana vody, přičemž urbanizovaná území sehrávají důležitou roli, někdy však i nepříznivou. Rovněž je kladen důraz na integraci politik hospodářských sektorů a samospráv, přičemž by tato integrace měla směřovat k dlouhodobým výhledům¹⁾.

Dále lze poukázat na to, že Rámcové cíle v ochraně vod jako složky životního prostředí uvedené v části 1.1 mají vazbu i na některé konkrétní limity využití území²⁾.

Část 2.1 až 2.3 přílohy výše uvedeného nařízení vlády se zabývá ochranou před povodněmi. V rámci prevence před těmito událostmi je vhodné poukázat na potřebu zdokonalování podkladů o rozsahu povodněmi ohrožených území včetně související infrastruktury, dále o charakteristikách průběhu povodní, povodňových rizik a rovněž o zvládnutí těchto rizik.

Mezi další důležité úkoly patří zajišťovat efektivní návrhy preventivních protipovodňových opatření na základě kvalitních podkladů a optimalizace variant koncepcí řešení povodňové ochrany s uplatňováním rizikové analýzy, analýzy nákladů a užitků.

Rovněž je potřebné podporovat zapojení odborných institucí relevantních oborů do mezinárodní spolupráce se záměrem zlepšovat ochranu před povodněmi jak v rámci evropské spolupráce, tak v efektivním přenosu know-how a koordinovat plány ochrany před povodněmi v rámci mezinárodních povodí.

Dalším cílem je uplatňovat v generelech odvodnění urbanizovaných území koncepci nakládání s dešťovými vodami umožňující jejich zadržování, vsakování i přímé využívání.

Do budoucna je nezbytné zajistit ochranu lokalit vhodných pro umělou akumulaci povrchových vod pro účely kompenzace dopadu klimatických změn.

Pro rok 2008 je stanoven úkol dokončit a následně promítnout do plánů oblastí povodí vymezení záplavových území (sledovaný jev č. 50 v územně analytických podkladech obcí) podél významných vodních toků v zastavěných územích, na zastavitelných plochách podle územně plánovací dokumentace, případně podle potřeby v dalších územích za účelem určení rozsahu potenciálně ohrožených území.

V letech 2008 až 2009 je uloženo nařízením vlády založit dlouhodobý program výzkumu extrémních hydrologických jevů, a to koordinovaným postupem z úrovně Ministerstva životního prostředí, v dohodě s Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem pro místní rozvoj, ve spolupráci s vysokými školami a dalšími odbornými institucemi.

1) PÚR 2006 (i návrh PÚR 2008): Např.: čl. (134) - Zdroje jednotlivých systémů technické infrastruktury (elektrárny, elektrické stanice, teplárny, výtopny, zásobníky plynu, kompresorové stanice, vodní nádrže, prameniště, úpravní vody, čistírny odpadních vod, skládky/úložiště odpadů, spalovny odpadů a další) jsou investičně nákladné jak z hlediska finančního, tak i z hlediska nároků na území. Je tudíž žádoucí v rámci územního plánování dlouhodobá ochrana území pro jejich lokalizaci. Dále i čl. (135) - Prostřednictvím nástrojů územního plánování je nutno upřesnit vymezení ploch a koridorů technické infrastruktury s cílem prověřit možnosti jejich budoucího využití. Dosavadní využití území nesmí být měněno způsobem, který by znemožnil nebo podstatně ztížil prověřované budoucí využití.

2) Hyvnar, V. a kol. Limity využití území, ÚÚR, 2007: Např.: 4.1.114 Využití území ve vyhlášených chráněných oblastech přirozené akumulace vod (CHOPAV); 4.1.115 Ochrana území pro výhledové vodní nádrže dle SVP; 4.1.116 Výhledové přírodní zdroje podzemních vod.

K dalším důležitým úkolům patří do 30. června 2009 aktualizovat na principu předběžné opatrnosti stávající systém územní ochrany lokalit hydrologicky a morfologicky vhodných pro akumulaci povrchových vod v dlouhodobém výhledu jako jednoho z adaptačních opatření na očekávané klimatické změny v příštích 50 až 100 letech, které se mohou projevit zvýšenou extremitou výskytu suchých období a povodňových situací. Pro tento účel bude nutné novelizovat institut vodního zákona (chráněné oblasti přirozené akumulace vod) doplněním o oblasti vhodné pro umělou akumulaci povrchových vod se stanovením regulativů územní ochrany a se zmocněním k vyhlášení těchto lokalit nařízením vlády, účinným nejpozději do doby schválení plánů oblastí povodí. Při přípravě seznamu lokalit vhodných pro akumulaci povrchových vod bude nezbytné přihlídnout k socioekonomickým důsledkům územního hájení a jeho projednání s dotčenými kraji a obcemi.

Výše uvedené postupy a opatření k zajišťování Plánu hlavních povodí nejsou uvedeny vyčerpávajícím způsobem. S jeho plným zněním je možné se seznámit na webové adrese:

http://81.0.228.70/attachments/PHP_schvaleny_vladou1.pdf
Ze zákona o vodách (č. 254/2001 Sb., v platném znění) vyplývá povinnost strategický dokument aktualizovat nejpozději každých šest let ode dne jeho prvního schválení. Na Plán hlavních povodí (dále PHP) v současné době navazují zpracovávané Plány oblastí povodí, které musejí být koordinovány se zásadami územního rozvoje krajů.

Z textu názorně vyplývá již zmíněná úzká provázanost dokumentů vodního hospodářství na územní plánování.

Vyhodnocování a zvládání povodňových rizik

Na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES ze dne 23. října 2007, o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik, je již poukázáno i v PHP, a to například u úkolu zajišťovat efektivní návrhy preventivních protipovodňových opatření na základě kvalitních podkladů a optimalizace variant koncepcí řešení povodňové ochrany s uplatňováním rizikové analýzy, analýzy nákladů a užitků.

Problematiku stanovování povodňových rizik a škod v záplavových územích a následně mapy rizik vyplývajících z povodňového nebezpečí v ČR zadalo k řešení Ministerstvo životního prostředí již v roce 2004. Výzkumné úkoly zpracoval a stále ještě zpracovává Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M. Praha společně s vybranými vysokými školami a řešitelský kolektiv své postupy koordinuje i v rámci EU.

Ministerstvo životního prostředí, které má ochranu před povodněmi ve své kompetenci, bude přijatou směrnicí transformovat do našeho práva, a to do zákona o vodách. Především by měla být uplatněna provázanost mezi aktivní zónou a povodňovým rizikem. V této souvislosti je třeba

ba upozornit na bod 9 výše uvedené směrnice, který zní: *Členské státy a Společenství by při tvorbě vodohospodářské politiky a politiky využívání území měly zvážit případné dopady, které tyto politiky mohou mít na povodňová rizika a na jejich zvládání.*

Vzhledem k tomu, že v celém Společenství dochází k různým typům povodní (mimo jiné i záplavy urbanizovaných území), je ponecháno, aby cíle týkající se zvládání povodňových rizik byly stanoveny jednotlivými členskými státy a vycházely tak z místních a regionálních podmínek.

Směrnice členskými státy ukládá úkoly a rovněž i termíny jejich plnění. Jedná se o následující povinnosti:

- Předběžné vyhodnocení povodňových rizik bude dokončeno do 22. prosince 2011.
- Mapy povodňového nebezpečí a mapy povodňových rizik budou dokončeny do 22. prosince 2013.
- Plány pro zvládání povodňových rizik budou dokončeny a zveřejněny do 22. prosince 2015.

Uvedené dokumenty budou následně podléhat přezkoumání a v případě potřeby budou aktualizovány, přičemž termíny jsou opět ve směrnici uvedeny.

Plné znění směrnice lze najít na internetové adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:01:CS:HTML>

Účelem této směrnice je stanovit rámec pro vyhodnocování a zvládání povodňových rizik s cílem snížit nepříznivé účinky na lidské zdraví, životní prostředí, kulturní dědictví a hospodářskou činnost, které souvisejí s povodněmi v rámci Společenství. K uvedené citaci (Kapitola I „Obecná ustanovení“, čl. 1) lze konstatovat, že takto specifikované ustanovení má vazbu na územně plánovací činnost. Pro vyhodnocování, ale i stanovování povodňových rizik včetně stanovování povodňových škod, bude využívána územně plánovací dokumentace, a to zejména územní plány obcí. Výše uvedený řešitelský tým odborníků pod vedením MŽP ve svých pracích využíval územní plány (jedním ze zdrojů dat je i evidence územně plánovací činnosti v gesci ÚÚR). Tito odborníci doporučují, aby zpracování územních plánů bylo digitální. Pro obce bude zase důležité využívat mapy rizik a mapy povodňových škod pro svá území. Mapy rizik se stanou důležitým podkladem při plánování protipovodňové ochrany.

Kromě územně plánovací dokumentace je možné využívat i územně analytické podklady (dále ÚAP), které v současné době pořizují úřady územního plánování obcí s rozšířenou působností. Sledované jevy pro pořízení ÚAP obcí a krajů jsou uvedeny v Příloze č. 1 A a B vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu vedení územně plánovací činnosti. Při vymezování povodňových rizik lze využít údaje o území mající vztah jak k plochám vymezovaným v územně plánovací dokumentaci, tak i k objektům, např. k objektům s umístěnými nebezpečnými látkami. Svou důležitost však

má i dopravní a technická infrastruktura. U technické infrastruktury již v současné době někteří vlastníci za účelem poskytování údajů o území pro ÚAP zřídili portály, které jdou mnohdy do podrobnosti až uličních sítí. Údaje o území v elektronické podobě mají na svých webových stránkách i další vlastníci infrastruktury jako např. Povodí Labe, s.p., viz samostatný článek.

Přehled o podkladech pro pořízení ÚAP i o poskytování dat lze najít i na portále ÚÚR (3. 3. 2008), a to na adrese: <http://portal.uur.cz/nastroje-uzemniho-planovani-v-ceske-republice/upp-pur-upd.asp>

Závěr

Již v současné době, kdy se zpracovává značné množství územních plánů obcí, nebo se stávající upravují tak, aby byly v souladu se stavebním zákonem, by bylo vhodné souběžně pracovat i na mapách povodňového nebezpečí a mapách povodňových rizik. Je nutná koordinace pořizovatelů uvedených dokumentů a je žádoucí úzká spolupráce úřadů územního plánování a vodoprávních úřadů.

Rovněž by bylo vhodné, aby do připravované tzv. velké novely stavebního zákona, která se po roční době jeho praktického užívání jeví jako potřebná, byly stavby na ochranu před povodněmi zakomponovány do definice pojmu veřejně prospěšných staveb (§ 2 odst. 1 písm. l zákona č. 183/2006 Sb.), což má následně vazbu jednak na předkupní právo (§ 101), jednak na účely vyvlastnění (§ 170). Jak již bylo uvedeno, směrnice vyvolá i novelu vodního zákona (zákon č. 254/2001 Sb.).

Použité zdroje:

DRBAL, Karel a kol. *Návrh metodiky stanovování povodňových rizik a škod v záplavovém území a její ověřování v povodí Labe*. Praha : VÚV T.G.M., 2005.

DRBAL, Karel a kol. *Mapy rizik vyplývajících z povodňového nebezpečí v ČR*. Praha : VÚV T.G.M., 2007.

Plán hlavních povodí České republiky. Praha : MZe, 2007.

Rámcová směrnice o vodní politice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady z 23. října 2000.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. října 2007, o vyhodnocování a zvládnutí povodňových rizik.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 68/2007 Sb.

Vyhláška č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území.

Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu vedení územně plánovací činnosti.

Vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území.

Ing. Marie Polešáková, Ph.D.
Ústav územního rozvoje

ENGLISH ABSTRACT

The Coherence of Physical Planning and Water Management Planning, by Marie Polešáková

After one and a half years (5/2006 UPSD), one issue of our magazine is once again devoted to water management planning, obviously in relation to spatial planning. The important contexture of the two planning activities has a direct impact on the utilization of space. Two legislative norms have to be mentioned in this regard, both related to the utilization of space and, consequently, involving the physical planning documentation — first, the 262/2007 governmental decree about the declaration of the obligatory part of the Plan of Main River Basins of the Czech Republic, complying with the 2000/60/EC Water Framework Directive of the European Parliament and the Council dated 23 October 2000, and second, the 2007/60/EC Directive dated 23 October 2007, on the assessment and management of flood risks, which has been obligatory for all EU member states since the end of 2007, adding flood protection regulations to the stipulations of the previous Directive.